

CSELEKVŐ ÖNKÉNTÉSEK A HERMAN OTTÓ MÚZEUMBAN

CSELEKVŐ KÖZÖSSÉGEK – AKTÍV
KÖZÖSSÉGI SZEREPVÁLLALÁS
EFOP-1.3.1-15-2016-00001

SZÉCHENYI



MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap



BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A projekt megvalósításának vezetője, koordinátora: Simon László
Projektmenedzser: Vassné Dobák Leonóra

Közreműködött:

II. Rákóczi Ferenc Megyei és Városi Könyvtár, Miskolc
Miskolci Kulturális Központ Nonprofit Kft., Miskolc
Rotary Klub Miskolci Angyalok

Szolyák Péter őstörténész előadás
a Miskolc őskőkorráról (2013.04.23.)



Németh Attila régész
ismerteti a Seuso-kincset



Tartalomjegyzék

Bevezető.....	4
1. Miskolc és múzeuma.....	4
2. Múzeumdrágófia a Herman Ottó Múzeumban.....	7
3. Cselekvő önkéntesek a múzeumban.....	10
Összefoglalás.....	15



Garadnay Sándor fogadja
a Seuso-kincs látogatóit



Rendezzünk együtt kiállítást!
Szigeti László önkéntes ásványai
a Herman Ottó Múzeumban

Bevezető

A miskolci Herman Ottó Múzeumban közel 10 éve zajlanak azok a közművelődési programok, amelyeket a belső szóhasználatban önkéntes képzésnek vagy rendezvényeknek is nevezünk. A hivatalosan múzeumandragógiai mintaprojekt névvel illetett és szerepeltetett tevékenységet az intézményi beszámolók szakminisztériumi véleményezése évek óta példaértékű kezdeményezésként értékeli. Ez a minősítés természetesen ösztönzőleg hatott a szervezőkre és az intézmény vezetésére is. 2017-ben örömmel üdvözlöttük az EFOP – 1.3.1-15-2016-00001 pályázati kiírását, s a korábban kialakult gyakorlaton kis mértékben módosítva, a programmal sikerrel pályáztunk. A pályázati megbízási szerződés értelmében 2018 januárjától 9 hónap időtartam állt rendelkezésünkre a vállalt program megvalósítására. Tekintettel arra, hogy a Herman Ottó Múzeum évek óta tartó múzeumandragógiai mintaprojektje adott időszakokra szóló programjának megvalósítása a feladat, e beszámolóban részletesebben szólnunk az előzményekről is, nem hallgatva el későbbi terveinket sem.

1. Miskolc és múzeuma

Borsod-Abaúj-Zemplén megye székhelye azon kevés európai települések közé tartozik, melyek történelme 70 000 évvel korábbra nyúlik vissza. A belvárosban előkerült régészeti leleteknek köszönhetően bizonyítható az őskori, római kori, népvándorláskori ember jelenléte. A település a középkorban itt élt Miskóc nemzetségről kapta nevét, 1365-től mezőváros, a 15. század végén már 2000 lakosa volt. Miskolcot egészen az 1687-es felszabadulásig adóztatta a török, bár a diósgyőri várat már 1674-ben sikerült visszafoglalni. A város ebben az időszakban vált fontos bortermelő központtá, és a 17. század végére már 13 céh is működött itt. A 18. és a 19. század folyamán több fontos, ma is álló épület is épült, köztük a városháza, az új megyeháza, a színház (az ország mai területén álló első kőszínház), a zsinagóga, továbbá számos iskola és templom. 1870. január 9-én átadták a Hatvan–Miskolc vasútvonalat, amivel a város összeköttetésbe került Pesttel. A látványos fejlődés mellett több csapás is sújtotta Miskolcot, 1873-ban kolerajárvány tört ki, 1878-ban pedig hatalmas árvíz követelt több száz emberéletet. A 1897 júliusában indult el az első miskolci villamosjárat. Az első világháború közvetlenül

nem érintette a várost, de közvetetten rengeteg ember halálát okozta, a fronton és a kolerajárványban is rengeteg miskolci halt meg. 1945-ben Diósgyőrt és Hejőcsabát, 1950-ben Görömbölyt, Szirmát és Hámort csatolták a városhoz. Mai kiterjedését 1981-ben érte el, amikor hozzácsatolták Bükkszentlászlót. A kohászati múltja miatt korábban „acélvárosnak” nevezett Miskolc az elmúlt évtizedekben jelentős változásokon ment keresztül. Iparváros helyett ma már sokkal inkább „zöld városnak” nevezik, amelynek kulturális rendezvényei közül néhány (pl. a Bartók Plusz Operafesztivál, a Jameson CineFest Miskolci Nemzetközi Filmfesztivál) nemzetközi elismeréseket váltott ki.¹

A Herman Ottó Múzeum jogelődjét 1899-ben hozta létre a Borsod-Miskolczi Közművelődési és Múzeum-Egyesület. Az intézmény 1907-ben vált igazi közgyűjteménnyé: ekkortól dokumentálható a hármasképző múzeumi alapfeladat, a gyűjtés, a tudományos feldolgozás és a bemutatás viszonylagos egyensúlya. A múzeum 1914-től városi és vármegyei közös fenntartásba került. A természettudományi, régészeti-történeti, numizmatikai, néprajzi és a képzőművészeti gyűjteményeinek nagysága 1941-ben meghaladta a 73.000 darabot, amelyek elhelyezésére az első világháborút követően az egykori református gimnázium épületének (a mai papszeri kiállítóhelynek) már az egésze a múzeum rendelkezésére állt. A gyűjtemény nagyobb veszteségek nélkül átvészelte a második világháborút, s 1946 nyarán már újra 9 kiállítási teremben tudta fogadni a látogatókat. 1950-ben a miskolci múzeumot is államosították, 1962-ig közvetlenül a Múzeumok és Műemlékek Országos Központja irányítása alatt állt. Ezt követően 50 évig a megyei tanács, ill. a megyei önkormányzat fenntartásában a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Igazgatóság központjaként működött.² A 2012. évi átmeneti állami fenntartás után 2013-tól újra a települési önkormányzat közfeladata lett a közgyűjtemény működtetése.

A jelenleg hatályos szervezeti és működési szabályzata szerint a Herman Ottó Múzeum Borsod-Abaúj-Zemplén megye és Miskolc Megyei Jogú Város közigazgatási területén területileg illetékes múzeumként régészeti, néprajzi, történeti, képzőművészeti, numizmatikai, irodalomtörténeti, természettudományi szakágban gondoskodik a kulturális javak gyűjtéséről, restaurálásáról, kiállításáról és bemutatásáról, látja el a gyűjteményeivel

¹ Erről rövid történeti összefoglaló a város hivatalos honlapján olvasható: www.miskolc.hu.

² Veres László: A Herman Ottó Múzeum 1899–1999. Veres L.–Viga Gy. (szerk.): A Herman Ottó Múzeum műkincsei. Miskolc, 1999. 9–62.

kapcsolatos tudományos feldolgozó, kultúraközvetítő, közművelődési és múzeumpedagógiai feladatokat.³

A megyei hatókörű városi fenntartású Herman Ottó Múzeum 12 egységből (hivatalos megfogalmazás szerint: telephelyből) álló hálózatból áll. A múzeumnak 2013-tól része, tagintézménye a Miskolci Galéria és a korábban a galéria fenntartásában működő muzeális egységek: a Színészmúzeum (Thália-ház), a Feledy-ház, a Petró-ház és az Alkotóház. Múzeumi működési engedélye szerint a Miskolci Galéria mint tagintézmény és tematikus múzeum a XX–XXI. századi sokszorosított grafika, valamint a kortárs képző- és fotóművészet gyűjtőkörben egész Magyarország közigazgatási területéről jogosult gyűjteményezési tevékenységre.

Múzeumunk jelenleg 7 helyszínen 9 állandó kiállítással és időszakai tárlatokkal várja a látogatókat. A múzeum igazgatóságának is helyet adó központi épületben (Miskolc, Görgy A. u. 28.) a Képtár és a természettudományi kiállítások (Őserdei ösvényeken és A Kárpátok ásványai című tárlatok), a papszeri (Miskolc, Papszer 1.) kiállítóhelyen régészeti és történeti állandó kiállításokat (Elit alakulat – a Kárpát-medence leggazdagabb honfoglalás kori temetői; „Egy miskolci nemes az országos politikában – Szemere Bertalan pályaképe és pályatársai”), valamint időszakai kiállításokat lehet megtekinteni. Lillafüreden (Erzsébet sétány 33.) a Herman Ottó életét bemutató tárlat, a belvárosi Feledy-házban (Miskolc, Deák tér 3.) Feledy Gyula grafikusművész életműkiállítása kapott helyet. A Petró-házban (Miskolc, Hunyadi János u.12.) működik a Szalay Lajos kutatóhely és képzőművészeti könyvtár, Szász Endre gyűjteményének kiállításával együtt. A színháztörténeti gyűjtemény, az ún. Thália-ház a kollektív színe-javát bemutató állandó tárlattal a Déryné u. 3. sz. alatt található. A Miskolci Galéria (Miskolc, Rákóczi u. 2.) többnyire időszakai kortárs képzőművészeti kiállításoknak ad helyet, állandó tematikája Kondor Béla grafikusművész munkássága. A múzeumi háttértevékenység színtere a Raktárbázis I-II., az Ásványtár és az Alkotóház.

A múzeumhoz kötődő közösségek alapvetően az intézmény székhelyét és működési területét, Miskolcot és Borsod-Abaúj-Zemplén megyét képviselik. A profiljukat tekintve formális, tehát valamilyen szervezeti keretek között működő közösségek sokfélék: oktatási

³ A Herman Ottó Múzeum szervezeti és működési szabályzata. Miskolc, 2017, 8.

intézmények, egyesületek, alapítványok, civil szervezetek, klubok. Vannak közöttük a múzeumot csak helyszínek használó szerveződések (Miskolci Fotóklub, Salsa-klub stb.) és vannak olyanok, amelyek számára a múzeumi helyszín adottságai közösségépítő elemként jelennek meg (ilyen pl. a Feledy-ház, a Múzsák Kertje Alapítvány és a Gömörország Egyesület).⁴ Van olyan múzeumunkhoz csatlakozó közösség is, amelynek tagjait a jogszabályok, illetve a bennük megfogalmazott szankciók terelték a közgyűjtemény vonzáskörébe. Régészeti lelőhelyen fémkeresős kutatást csak az arra hatósági engedéllyel felhatalmazott intézmények és képzett kutatók végezhetnek, a hobbiból folytatott ún. amatőr kincskeresést tiltja a törvény. A jogszabály megjelenése után azok, akik rendelkeztek ilyen mérőműszerrel, országszerte keresni kezdték a múzeumokkal való együttműködést, a múzeumok pedig szinte mindenhol partnerséget vállaltak velük.⁵ Így történt ez a miskolci múzeumnál is, és ma már ennek az együttműködésnek számos eredménye ismeretes.

Miskolc városának rövid történeti vázlata és a múzeum működésének ismertetése érzékelteti az alábbi összefoglaló tartalmi hátterét, az elvégzett munka bázisát.

2. Múzeumandragógia a Herman Ottó Múzeumban

A Herman Ottó Múzeum múzeumandragógiai projektjének kidolgozása és elindítása Kurta Mihálynak köszönhető. A projekt elméleti alapjainak első ismertetésére 2009-ben az I. Országos Múzeumandragógiai Konferencián került sor. A szakember szerint a múzeumi gyűjteményeket tudásbázisnak kell tekinteni, a gyűjteményeket gondozó munkatársakat, muzeológusokat, művelődési szakembereket pedig a kultúráközvetítésben dolgozó, mediátori szerepben kiteljesedő közreműködőknek. „*A konkrét korosztályokat célzó és aktivizáló múzeumi kultúráközvetítő programjainkat szakmuzeológusok közreműködésével múzeumpedagógiai, múzeumandragógiai, múzeumgerontológiai... programok keretében*

⁴ Tóth Arnold: A múzeum mint „harmadik hely” – Közösségek a Herman Ottó Múzeumban. Előadás, 2018, Miskolc.

⁵ Laszlovszky József: Fémkeresős kutatások Magyarországon (Új programok, eredmények). Magyar régészet. Online magazin, 2017. nyár. A szerződéssel is megerősített együttműködésre kitűnő példát szolgáltat az orosházi Nagy Gyula Területi Múzeum, amely színvonalas kiadványban már ismertette is a fémkeresős kutatások eddigi eredményeit, I. Bíró Gyöngyvér–Katona Kiss Attila–Rózsa Zoltán (szerk.): *Mozaikok Orosháza és vidéke múltjából* 19. *Fémekek a földből* I. Orosháza, 2018.

kínáljuk mind az egyénileg, mind a társas formában érdeklődő, tanulni, szórakozni akaró ember/ek számára biztosítva az aktivitás feltételeit, akár a múzeumi tér öntevékeny használatát is.” A lifelong learning múzeumandragógiai értelmezéséből következően „a képzés, továbbképzés, átképzés folyamata a felnőtt, sőt még az idős korban is folytatódik.”⁶

A miskolci múzeumandragógia kezdeteivel egyidejűleg 2009-ben indította el a Miskolci Egyetem a MINŐIES Alapítvánnyal együtt a Szépkorúak Akadémiája elnevezésű programját.⁷ A Miskolc városa által is támogatott rendezvénysorozat lényegében a Franciaországban 1968-ban indított, majd Nyugat-Európában széles körben elterjedt és rendkívül népszerű ún. Harmadik Kor Egyeteme elnevezésű andragógiai program megvalósítása.⁸ A Pécsi Egyetemen és az ELTÉ-n is több helyszínen zajló, tanévhez kötött kurzus célja az idősödő és időszerű emberek szellemi, testi, mentális frissességének megőrzése, az aktivitás, a tevékenykedtetés, az önkéntesség, az önmegvalósítás és a közösségi élet élményének megosztása. Az egyetemi képzések tananyaga, témája mindig az adott felsőoktatási intézmény profiljához, oktatói humán erőforrásához igazodik.

A múzeumandragógia mindennek a közgyűjteményekre való adaptációja, az a felismerés, hogy a múzeumi gyűjtemény nem más, mint tudásbázis, vagy legalábbis annak egyik szegmense. Létrehozása, gyarapítása, használata a mindenkor lokális közösségekben gyökerezik, fenntartása, működtetése az őt létrehozó közösség érdeke.⁹ Ebből adódóan adott a lehetőség arra, hogy személyesebbé váljon a kontaktus a tudásbázis, ill. a közvetítő munkatársak és a befogadó fél között.

A nyugdíjas generáció tagjai elvileg másoknál több szabadidővel, szélesebb körű, generációkon átívelő kapcsolati hálóval, évtizedek alatt szerzett és kiérlelt tapasztalatokkal

⁶ Kurta Mihály: *Múzeumandragógia és múzeummediáció. Innovációs törekvések a múzeumi kultúrák közvetítésében.*

In: *Múzeumandragógia 1.* Szerk.: Kurta M.–Pató M. Miskolc–Szentendre, 2010. 31. oldal

⁷ www.minoies.hu

⁸ www.magyar-muzeumok.hu/muhely/3683_a_harmadik_kor_egyeteme_model

⁹ Ezzel lényegében összecseng az Európai Tanács Stratégia 21 című ajánlása (Recommendation of the Committee of Ministers to Member States on the European Cultural Heritage Strategy for 21st Century, l. www.coe.int/cm.16806f6a03), amely szerint a múzeum mint tudásközpont a kulturális örökség megőrzésének, fenntartásának, társadalmisításának egyik pillére, a tudás és az oktatás egyik helyszíne.

rendelkeznek, akik – esetenként – aktív munkavállalóként nem vagy alig jutottak hozzá a közgyűjtemények által kínált művelődési, szórakozási, szabadidő-eltöltési programokhoz. Ők azok, akik a 3. generáció tagjaiként – orientálódva egy-egy szakterületre, témára, gyűjteményre, kiállításra – megszerezhetik a múzeumban elsajátítható tudást, majd gyermekeik és a még fiatalabb családtagjaik számára átadhatják mindezt. A szépkorúak képzésének nem titkolt célja az is, hogy bővítse a múzeum holdudvarát, erősítse azt a társadalmi bázist, amely nemcsak megbecsüli a közgyűjtemény kincseit, hanem alkalmasint maga is gyarapítja azt, és olykor részt vesz annak gondozásában, a kultúráközvetítés folyamatában, az értékképzésben is. Mindez természetesen kihatással van a lokális identitásérzés erősödésére, ez pedig teljesebbé teszi a múzeumok társadalmi szerepvállalásának megvalósítására irányuló törekvéseket.

Mindezen tények és tapasztalatok ismeretében indította útjára Kurta Mihály vezetésével a Herman Ottó Múzeum a Múzeumi Szabadművelődési Akadémia Idősek és Szépkorúak részére elnevezésű múzeumdrágógiai mintaprojektjét 2011-ben. A program kezdetben az iskolai tanévhez igazított időszámban, szeptembertől a következő év júniusáig tartott. A formális oktatáshoz kevésbé kapcsolódó projektet ma már a naptári évhez igazodó ütemezéssel szervezzük. Minden év januárjában a sajtóban és a múzeum honlapján hirdetjük a programot. Az első összejövetelen általában az egymással való ismerkedés a téma. Fontosnak tartjuk, hogy megismerjük a jelentkezők motivációit. Még az év elején fölvezetjük az éves program körvonalait: már ebben is segítenek nekünk a korábbi évek kurzusainak „hallgatói”. Az előadások, foglalkozások tematikája a múzeumban dolgozó munkatársak kutatási témáihoz, területeihez, kiállítási tevékenységéhez kapcsolódik. Hangsúlyt fektetünk arra, hogy a tematika változatos legyen: ne csak előadásszerű egyoldalú ismeretátadás/befogadás, hanem közös tárlatlátogatások, múzeumi háttérmunkát bemutató raktárlátogatás vagy restaurátorműhely és munkát ismertető foglalkozás is szerepeljen a programban. A Herman Ottó Múzeum valamennyi múzeumi szakága bemutatkozik a programok során: néprajz, történettudomány, régészet, művészettörténet, iparművészet, numizmatika, irodalom- és természettudomány. A múzeumi önkéntes képzésként hirdetett, évente ismétlődő projekt általában 12-16 alkalmi programból áll. Mindegyikre külön meghívót küldünk a téma, az előadó és helyszín megjelölésével. Az egyes rendezvényekről fotókat készítünk és jelenléti ívet is vezetünk, majd a kurzus végén ünnepélyes keretek között –

általában a múzeumigazgató közreműködésével, kisebb (ún. batyubál jellegű) vendégfogadással – oklevelet adunk át minden végzős „múzeumi mediátornak”.

A célkitűzések megalapozottságát, az elképzelések realitását, a megvalósítás be- és elfogadható módszereinek megfelelőségét a 8 éve tartó programsorozat iránti igény igazolja. Az évről évre meghirdetett program résztvevőinek száma mára megtízszereződött: a kezdeti 8-10 fős csoport 88 főre gyarapodott. Egyes programjainkon rendszeresen jelenlévők száma 30-40 fő körül mozog. A „múzeumbarátok” egy kis csoportja (6-8 fő) a kezdetektől részt vesz a munkában, visszatérő önkéntes munkatársak, akikre az intézmény bizton számíthat a nagyobb feladatok kivitelezésében. Önkénteseink, a múzeumi mediátorok rendszeresen jelen vannak pl. a Múzeumok Éjszakája rendezvényein, nagyobb kiállításaink megnyitásakor, és gyakran vállalnak helyettesítő teremőri feladatokat a főállású munkatársak szabadságolása vagy táppénzes betegsége idején, közreműködnek adminisztrációs feladatok kivitelezésében, vagy akár modellt ülnek fiatal képzőművészeknek. Tapasztalataink szerint a kurzusok résztvevőinek többsége generációjuk legaktívabb képviselői, akik a múzeumi programok mellett más közösségek munkájában is részt vesznek, s emellett sokszor családi kötelezettségeiknek is eleget kell tenniük.

3. Cselekvő önkéntesek a múzeumban

A „Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás” című kiemelt projektben a Herman Ottó Múzeum a 8 éve tartó múzeumandragógiai projekttel vesz részt, együttműködve a II. Rákóczi Ferenc Megyei és Városi Könyvtárral, a Miskolci Kulturális Központ Nonprofit Kft.-vel és a Rotary Klub Miskolci Angyalok tagozatával. A 2017. évi programjaink utolsó szakaszában született meg a döntés, hogy intézményünk pályázni fog erre a projektre. Ennek ismeretében elhatároztuk, hogy nem zárjuk le a 2017-es évadot a szokásos módon, hanem a csoportot átvisszük a következő évre, s így elejét vesszük a szokásos év eleji tagfelvételi eljárásnak. Ezzel egy kis időt takarítottunk meg, s nem mellesleg az adminisztrációs eljárást is megrövidítettük.

Az együttműködő partnerek választását elsődlegesen az intézményi működés rokon vonásai motiválták. Egymástól eltérő arányban, de mindhárom esetben fontos eleme a napi működésnek a közönséggel való kapcsolat és a kulturális örökségi elemek jelenléte, az azokkal való foglalatosság. A könyvtár esetében az elkülönített helytörténeti szakirodalmat gondozó gyűjtemény, a kulturális központ esetében pedig a fenntartásában működő, a városképet meghatározó építészeti örökségi elem, a diósgyőri vár említhető e tekintetben. A partneri kapcsolat közös programjait ezek köré szerveztük, a konkrét rendezvények pedig – ahogyan az a korábbi években is történt – elsősorban a múzeum 2018. évi kiemelt programjaihoz kapcsolódtak. Különböző múzeumi helyszínekre 18 programot terveztünk a 2018. évre. A Rotary Klub alapvetően a kapcsolati háló kiszélesítésével járult hozzá az eredményes működéshez.

A 2018. év kiemelt programjai nagyjából a régészeti feladatellátás köré csoportosultak. Első blokk a Magyar Nemzeti Múzeum Seuso-vándorkiállítás és kísérőrendezvényei voltak. A késő római ezüst étkészletet bemutató előadások egyrészt konkrét információkat adtak a kincsről és annak előkerülési körülményeiről, fölvázolták annak tágabb birodalmi összefüggéseit és a római életmód aktuális részleteit, másrészt – ahogy a kiállításban is – Borsod-Abaúj-Zemplén megye legszebb római kori emlékeinek bemutatásával, a Római Birodalom tartománya (Pannonia) és a szomszédos barbaricum között meglévő éles kontraszt érzékeltetésével árnyalták a korszakról alkotott képet. Az előadások egy része kifejezetten a kurzus hallgatóinak szólt, mások, pl. Mráv Zsolt régésznek (Magyar Nemzeti Múzeum), a kiállítás egyik kurátorának előadása a Miskolci MAB székházban a nyilvánosság bevonásával mindenki számára elérhető volt. Az előadások mellett szakavatott munkatársak közreműködésével tárlatvezetések lehetett közelről is megismerni a Seuso-kincset. A folyamatos üzemben 3 hétig napi 12 órás időtartamban látogatható tárlat kivitelezésében aktívan részt vettek a kurzus hallgatói is. A teremőri feladatok mellett kérdőívek kitöltésére kérték a látogatókat. 27 fő önkéntes 499 munkaórát teljesített ezen időszak alatt. A 3 hétig nyitva tartó kiállítást 24.600 fő tekintette. A látogatók több mint kb. 10 %-át sikerült rávenni, hogy válaszoljon a kérdőív általános múzeumi működésre, a múzeumlátogatási szokásokra, ill a Seuso-kincsre vonatkozó kérdéseire. A Herman Ottó Múzeum működésének eddigi ideje alatt ez a legnagyobb hagyományos módon végzett közvéleménykutatás, kiértékelése még nem fejeződött be.

A régészeti témájú kiállítás mellett konkrét régészeti ásatások helyszíneinek megtekintése nyitott tágabb teret a terepi feltáró és gyűjtőmunka módszertanának megismeréséhez. A megelőző régészeti feltárások szemléletes példája a Miskolcot Kassával összekötő autópálya nyomvonalának arnóti szakaszán végzett ásatás. A helyszíni bemutató a régészeti feltárások fajtáinak ismertetésén túl a terepi munkák jogszabályi háttéréről, az ásatási dokumentáció fontosságáról és kivitelezéséről, a terepi munkavégzés utáni feldolgozási és a leletek szakszerű tárolási kérdéseire is kitért, s röviden érintette a régészeti ásatások társadalmi hasznosulásának lehetséges módozatait is. Mindez eredeti környezetben, a rézkori, vaskori, római császárkori és Árpád-kori telepnyomok közvetlen közelében történt, kézbe véve az ásatáson előkerült régészeti leletekből is néhányat.

A másik megtekintett ásatási helyszín a diósgyőri vár volt. Itt évek óta a tervezett műemléki helyreállítást megelőző feltáró kutatás folyik, amelynek munkálatait rendszeresen megtekintjük a csoporttal. Idén a vár vizesárkában zajlanak a feltárások.



Előadás a diósgyőri vár lovagtermében

Maga a vár közismert és kedvelt városképi elem, s a kulturális örökség középkorból fennmaradt épített emlékeként kiválóan reprezentálja a múlt/jelen/jövő egymással összefonódó folyamatát.

Ehhez a tematikához jól illeszkedik a régi Miskolc emlékképeit bemutató előadás, amely egyben egy készülőben lévő képzőművészeti kiállítás anyagának gyűjtéséhez kér közreműködést az önkéntesektől. A város egyes épületeiről, városrészeiről készített régi fotókat várunk, olyan felvételeket, amelyek egy átlagos családi fotótárban előfordulhatnak, de városépítészeti/történeti szempontból is fontosak lehetnek. (Hasonló témájú program volt a miskolci kávéházakat bemutató előadás, vagy korábban a várostörténeti séta – utóbbi előadója egyik önkéntesünk volt.) Ezzel a programmal lényegében a múzeumandragógiai kurzus 2019. évi munkáját is megalapozzuk.

A szépkorú közösséget több alkalommal sikerrel vontuk be olyan feladatokba, amelyek jól illeszkednek a múzeumi gyűjtőtevékenységhez. Az előző évi kurzus hallgatói közül egy önként jelentkező saját családtörténeti kutatásaihoz rendszerezett iratokat, fotókat és egyéb relikviákat, majd előadása után átadta a több mint 300 darabból álló kollekciót a múzeumnak. Ugyanez az önkéntes munkatárs 2016-ban ösztöndzésünkkel és támogatásunkkal a Miskolci Máltai Jászóter dolgozói és lakótelepi gyerekek, összesen 57 gyermek és 27 felnőtt kísérő múzeumlátogatását szervezte meg úgy, hogy a múzeum Képtárában, a Pannon-tenger kiállításban, a Papszeri Kiállítási Épületünkben és a Thália-házban saját maga tartott számukra tárlatvezetést is.

Más esetben az önkéntes előadó saját korábbi munkájához kapcsolódó témában tartott előadást a Bükk-hegység forrásairól, illetve Miskolc vízellátásáról. A 2018. évi Múzeumok Éjszakájára pedig egyikük saját gyűjteményéből rendezett ideiglenes tárlatot: az ásványokból kreált asztali díszeket történelmi távlatba helyezve részben bányászattörténeti, részben ásványtani adatokkal dokumentált előadással és tárlatvezetéssel is bemutatta a csoport hallgatóinak és a múzeumlátogatóknak egyaránt.

Tapasztalataink szerint legsikeresebb rendezvényeink a szakmai kirándulások, ásatási helyszínek megtekintése mellett a raktárlátogatások voltak, ahol a szakmuzeológusok nemcsak a műtárgyak tárolásának körülményeit mutatták be, hanem azok nyilvántartási munkáiról is tájékoztatást adtak.

A programadó eredeti elképzelése szerint a Miskolcon kiképzett önkéntesek, miután felvértezték magukat múzeumi tudással, az intézmény háttértámogatásával kilépnek a



Kincsek a képzőművészeti raktárban



Leletválogatás a régészeti raktárban

régióból, és más múzeumok gyűjteményi/kiállítási anyagának és programjainak megismerésére törekedve kapcsolatba kerülnek a vidéki és budapesti közgyűjteményekkel. 2016-ban egy kétnapos kirándulást szerveztünk, amelynek célja a szegedi és a kecskeméti múzeum meglátogatása volt. A kis létszámú csoportot mindkét helyszínen készséggel fogadták a helyi szakemberek, a kecskeméti városháza gyönyörű szecessziós épületét pedig személyesen Mák Kornél alpolgármester – nem mellesleg andragógus – kalauzolásával ismerhettük meg. 2017-ben egy budapesti kiránduláson a Múcsarnokban a Monarchia festészetét bemutató Aranykor című kiállítást tekintettük meg a miskolci Jameson CineFest szervezésében is aktívan közreműködő Muszatics Péter exkluzív tárlatvezetésével. 2018-ban Borsod-Abaúj-Zemplén megye keleti területeire tettünk egy kirándulást, amelynek során megtekintettük a karosi honfoglalás kori emlékhelyet, a karcsai Árpád-kori templomot, Pácin reneszánsz kastélyát, valamint a Magyar Nyelv Múzeumát Sátoraljaújhely–Széphalmon. Utóbbi helyszínen a múzeum munkatársa vezetésével, a többi helyszínen pedig a kiránduló csapat egy-egy tagjának felkészült és alapos előadása révén ismerhettük meg a nevezetességeket. Hasonló esetre sor került a múzeumi munkatársakkal közös kelet-szlovákiai kiránduláson is. Ezek a programok a közösség összekovácsolódását is erősítették.

A 2018. évi Múzeumok Éjszakáján 16 fő önkéntes 4 különböző múzeumi helyszínen 98 munkaórában vett részt a rendezvények lebonyolításban. A pályázat intézményi együttműködési keretén belül 6 múzeumi önkéntes 28 órában segítette a Miskolci Kulturális Központ által működtetett diósgyőri várban a Középkori Forgatag című kétnapos rendezvény lebonyolítását is.

Összefoglalás

A Herman Ottó Múzeum egy hosszabb ideje tartó sikeres projektjét emelte be a pályázati keretek közé. Közösségformáló munkánk eredményei tehát több év munkájának terméke.

Múzeumandragógiai programjaink első fázisában célkitűzéseink ismertetése után ismeretátadással sikerült felkeltenünk gyűjteményeink, rendezvényeink, kutatási témáink és eredményeink iránt az érdeklődést. Ezek révén kialakult egy olyan növekvő létszámú közösségi csoport, amely igényli a múzeumi élettel kapcsolatos információt és

tájékoztatást, rendezvényeinket és a munkatársakkal való kapcsolatot. A múzeum holdudvarába kerülve ezek az aktív önkéntesek továbbadják a birtokukba került információt, tudást: a közreműködői aktivitás kiváltása tehát nemcsak cél, hanem eszköz is pl. arra, hogy újabb csoportok, közösségek érdeklődését keltsük föl a múzeum és annak tevékenysége iránt. Jó példa erre a miskolci Indián Nyár Értelmiségi Kör látogatása, amelyet a mindkét szerveződésemben közreműködő tagok aktivitása valósított meg. Kifejezetten a program célközönségének szervezett eseményeken túl a kurzus tagjai rendszeresen részt vesznek más múzeumi programokon, kiállításmegnyitókön, konferenciákon, ismeretterjesztő előadásokon stb.

Második szakaszban a múzeumi háttértevékenységben aktív közreműködő félként jelentek meg az önkéntesek (teremőrzés, tárlatvezetés, programok szervezése, gyűjteménygyarapítás, kiállításrendezés stb.). Tevékenységünkkel tehát nemcsak a múzeum társadalmi beágyazottságát tudtuk erősíteni, hanem alapfeladataink ellátásához nyertünk meg aktív közreműködő partnereket. Mindezek hozadéka, hogy a múzeumi összejövetelek nagy lélekszámú közösségén belül tanúi lehettünk kisebb mikroközösségek létrejöttének, személyes barátságok alakulásának is.

A Herman Ottó Múzeum – mint korszerű kultúraközvetítő intézmény¹⁰ – múzeumandragógiai programjai tehát a közösségépítéssel egyidejűleg újabb személyes kapcsolatok alakulását is generálják. Ebből a szempontból fontos körülmény az is, hogy a csoport egy kicsi, de gyarapodó lélekszámú része évről-évre visszajáró tagja a múzeumbarátok ezen csoportjának, s a múzeum részéről is 6 éve ugyanaz a személy koordinálja a programokat. Mindezek ismeretében úgy látjuk, sikerült lépéseket tennünk abba az irányba, hogy rendezvényeink, helyszíneink és nem utolsósorban tevékenységünk révén a Herman Ottó Múzeum harmadik helyként¹¹ épüljön be az odalátogató érdeklődő, nyitott szemléletű emberek életébe.

¹⁰ SZABÓ József: A múzeumok új kihívása: a múzeumandragógia. In: Kurta Mihály–Pató Mária (szerk.), Múzeumandragógia. (Az I. Országos Múzeumandragógiai Konferencia válogatott anyaga). Miskolc–Szentendre, 2010, 92.

¹¹ <https://cskwiki.hu/harmadik-hely>



A miskolci Indián Nyár Értelmiségi Kőr látogatása



Csoportkép a 2018. évi tanúsítványok átadása után



„Önkéntes vezet az önkéntest” –
Szigeti László bemutatja gyűjteményét



Fekete Istvánné ismerteti
a pácsi kastély építéstörténetét

Szerző: Simon László

Szerkesztette: Simon László

Technikai szerkesztő: Szujó Péter

Kiadja: a Herman Ottó Múzeum

Felelős kiadó: dr. Tóth Arnold múzeumigazgató

Miskolc, 2018



Érkezés a széphalmi
Kazinczy-mauzóleumhoz



Miskolci önkéntesek érkezése
a homonnai Andrassy-kastélyba

Herman Ottó Múzeum
3529 Miskolc, Görgey A. u. 28.

www.hermuz.hu



SZÉCHENYI  2020



MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap



BEFEKTETÉS A JÖVŐBE